

ANALIZA BILANSA

Dodatak „Narodnom Blagostanju“

BROJ 19

BEOGRAD, 9. MAJ 1936.

GODINA VIII

Povećan broj

Sadržaj:

»Jugoslavija« opšte osiguravajuće društvo, Beograd
 Vračarska zadruga a. d., Beograd
 Панчевачка пучка банка, Панчево
 „Каштел“, творница kemijsko-farmaceutских производа д. д., Загреб

»JUGOSLAVIJA«, OPŠTE OSIGURAVAJUĆE DRUŠTVO, BEOGRAD

Već smo imali prilike da naglasimo, da se u osiguravajućem poslu kod nas u toku prošle godine pored privredne krize osećala i teška konkurencija. Pojedina društva bila su toliko smanjila premijske stope, naročito kod elementarnih osiguranja, da je solidnim preduzećima akvizicija novih poslova bila skoro sasvim onemogućena. Šta više, društva koja su vodila računa o štetnim posledicama, do kojih bi eventualno moglo doći usled preterano niskih premija, morala su da napregnu sve svoje snage da bi se održali i postojeći poslovi. Bilo je već krajnje vreme da se tome zlu stane na put. Zbog toga je Savez osiguravajućih društava izradio novi tarifni sporazum, koji je posle potvrde od strane nadležnih vlasti stupio na snagu 1 marta o. g.

Rezultat rada »Jugoslavije«, opšteg osiguravajućeg društva u Beogradu, bio je u 1935 ipak povoljan. Ukupni bruto-prihod od osiguravajućeg posla je prema prethodnoj godini čak i porastao sa 30,98 na 32,20 miliona dinara, kao što to pokazuje donja tablica, u kojoj donosimo kretanje bruto premija i dažbina zajedno, za poslednje četiri godine:

Bruto-premije sa dažbinama iznosile su

Grana	1932	1933	1934	1935
	u hiljadama dinara			
Život	10.620	9.960	9.281	10.014
Požar	18.678	17.786	17.562	16.432
Grad	912	1.238	356	820
Transport	798	724	1.507	2.890
Stoka	370	300	326	283
Provalna krađa	833	738	741	688
Staklo	174	193	171	173
Nesrećni slučajevi	1.045	928	1.042	905
Ukupno:	33.430	31.708	30.987	32.205

Na ime bruto-šteta isplaćeno je:

U elementaru	9.022	7.861	6.960	8.013
U životu	5.107	5.146	5.615	5.194
Ukupno:	14.129	13.007	12.575	13.207

Prema tome su bruto-premije i dažbine bile veće od šteta za:

	19.301	18.701	18.412	18.998
--	--------	--------	--------	--------

Bruto-prihodi kod osiguranja požara su pali za 1,13 milion dinara, sa 17,56 na 16,43 miliona. To se moglo i očekivati s obzirom na krizu i ranije pomenutu nelojalnu utakmicu koja je obarala premijske stope. Velika poslovna oba-

zrivost »Jugoslavije« je poznata, pa je sasvim jasno da uprava nije htela da ulazi u nove poslove uz premijske cene koje su jedva pokrivala preuzeti rizik, a kamo li još i društvenu režiju. Napori »Jugoslavije« kod osiguranja požara i kod najvećeg broja ostalih grana elementarnog osiguranja išli su uglavnom samo za tim da se održe stari poslovi. S obzirom na prilike u 1935 godini, obazrivija poslovna politika ne može se ni zamisliti. Nova produkcija je forsirana jedino kod osiguranja transporta i grada i u životnom osiguranju, jer se u ovim granama nelojalna utakmica najslabije i osećala.

Tako su bruto-premije i dažbine u životnom osiguranju porasle sa 9,28 na 10,01 miliona, kod osiguranja protiv grada sa 356 na 820 hiljada, a kod transportnog osiguranja sa 1,51 na 2,89 miliona. Ukupno povećanje bruto-prihoda u ovim trima granama iznosi 2,58 miliona. Time je potpuno kompenziran manjak prihoda u osiguranju protiv požara i u drugim granama elementarnog osiguranja. Šta više, blagodareći tom povećanju produkcije, »Jugoslaviji« je pošlo za rukom da poveća ukupne prihode od bruto-premija i dažbina u odnosu na 1934 godinu za 1,22 miliona dinara.

Porasle su i isplaćene štete po elementarnim osiguranjima sa 6,96 na 8,01 miliona, a štete po osiguranju života zajedno s otkupima su pale sa 5,61 na 5,19 miliona. Treba istaći da je smrtnost kod osiguranja života bila oko 9 promille, odnosno za 5 promille manja od računске verovatnoće smrtnosti, koja je uzeta za bazu prilikom obračuna rezervnih premija.

Račun gubitka i dobitka (sve neto)

Rashodi	1932	1933	1934	1935
	u hiljadama dinara			
Štete elementara	4.112	3.546	3.042	3.885
Štete života	1.973	2.393	2.600	2.418
Provizije elementara	1.653	1.705	1.129	1.403
Provizije života	79	57	415	252
Inkaso provizije	—	—	—	64
Opšti troškovi osiguranja	5.821	6.030	5.057	5.062
Razni rashodi	—	—	19	131
Vatrogasni prinos	—	—	188	155
Otpisi	270	147	163	99
Rezervna premija života	33.167	36.436	39.157	42.396
Prenosna premija elem.	2.866	2.745	2.801	2.625
Rez. štete elem. i ž.	3.298	2.786	3.040	2.721
Dotacija rez. fondu	—	—	108	90
Dobit sa prenosom	1.657	1.803	1.858	2.225
Prihodi				
Premije elementara	7.486	7.364	7.682	8.051
Premije života	6.506	4.671	4.349	4.564

Neto dažbine	2.820	2.623	2.599	2.622
Kamate	1.556	1.376	931	1.393
Nepokretnosti	1.918	1.901	1.479	1.152
Razni prihodi	254	266	325	343
Rez. premija ž. ran. g.	27.734	33.167	36.436	39.157
Prenosna prem. elemen.	3.374	2.866	2.745	2.801
Rezervne štete r. g.	2.997	3.298	2.786	3.040
Prenos dobiti	249	117	245	404
Zbir prihoda ili rashoda	54.896	57.649	59.579	63.527

U računu gubitka i dobitka sve su pozicije neto — po odbitku reosigurača; to su dakle samo oni iznosi koji idu isključivo u korist odnosno na teret »Jugoslavije«. Neto-premije su porasle u elementarnom i u životnom osiguranju, i to premije elementara sa 7,68 na 8,05 miliona, a premije života sa 4,34 na 4,56 miliona. Neto-dažbine ostale su skoro nepromenjene, odnosno porasle su za 23 hiljade, sa 2,59 na 2,62 miliona dinara. Zbog pada kirija neto-prihodi od nepokretnosti manji su za 327 hiljada nego u prethodnoj godini. U 1935 naplaćeno je na ime kirije od svih zgrada 1 milion 961 hiljada. Od toga je isplaćeno 808 hiljada za održavanje i opravke, poreze i prireze i drugo, tako da čisti prihod od nepokretnosti iznosi 1 milion 152 hiljade, odnosno nešto više od 5% od vrednosti nepokretnih imanja. Prihodi od kamata su porasli sa 931 hiljade na 1 milion 393 hiljade. Povećanje iznosi 462 hiljade ili 50%, a izazvano je prvenstveno porastom hipotekarnih zajmova i zajmova na polise života.

Opšti upravni troškovi ostali su skoro nepromenjeni, što je znak štednje, jer je razumljivo da bi u teškim vremenima morali i administrativni troškovi kod osiguravajućeg posla biti znatno veći nego u normalno vreme. Uprkos većoj produkciji, provizije života su za oko 150 hiljada manje nego u 1934. Međutim, provizije elementara su porasle sa 1,13 na 1,4 miliona dinara. Porast može se lako objasniti, ako se uzme u obzir ranije pomenuta nelojalna utakmica koja se najjače osećala u elementarnim osiguranjima. U 1935 su porasle i neto-štete elementara za preko 800 hiljada, sa 3,04 na 3,88 miliona dinara. Kod neto-šteta života odnos je povoljniji, pošto su one pale sa 2,60 miliona u 1934 godini na 2,41 miliona u 1935.

Prenosne premije i rezervisane štete su manje nego u 1934, a rezervne premije života su porasle sa 39,15 miliona u 1934 na 42,39 miliona dinara u 1935 godini.

Rentabilitet osiguravajućeg posla može se najbolje oceniti upoređivanjem premija i šteta. U elementaru dobijamo sledeću sliku:

Elementar (bez reosiguranja)			
God.	Premije u hiljadama dinara	Štete	Štete u %
1930	9.616	4.374	45.5
1931	8.965	4.613	51.8
1932	7.486	4.112	54.8
1933	7.364	3.546	48.5
1934	7.682	3.042	39.5
1935	8.051	3.885	48.2

Procenat šteta u 1935 bio je 48.2 prema 39.5 u 1934. To znači da je prošle godine situacija nešto nepovoljnija. Prilike u 1935 bile su ipak mnogo bolje nego u 1931, 1932 ili 1933 godini. S druge strane ne može se još smatrati kao nepovoljan odnos od 48.2% šteta prema premijama, tim pre što je krajem 1935 bilo manje i rezervisanih šteta i što se reosiguraču ne ustupa skoro ništa od naplaćenih dažbina. Inače, prošle godine »Jugoslavija« nije imala uštede na štetama sredstvom reosiguranja, već mali gubitak, kao što se vidi iz sledeće tablice:

God.	Reosiguranje elementara		
	Bruto-premije u hiljadama dinara	Neto-premije dinara	Neto-premije u % od ukupnih
1930	22.814	9.616	42.1
1931	21.136	8.965	42.4
1932	17.396	7.486	43.0
1933	16.652	7.364	44.3
1934	16.672	7.682	46.2
1935	17.116	8.051	47.0

God.	Bruto štete	Neto štete	Neto-šteta u % od ukupnih
	1930	11.417	4.374
1931	12.303	4.613	37.5
1932	9.022	4.112	45.5
1933	7.842	3.546	45.2
1934	6.699	3.042	45.4
1935	8.013	3.885	47.8

Kad se u ovim dvema tablicama poredi procenat premija zadržanih za sopstveni račun sa procentom šteta koji je društvo snosilo, vidi se da je »Jugoslavija« putem reosiguranja imala uštede na štetama u 1930, 1931 i 1934, a u 1932, 1933 i 1935 minimalne gubitke.

Pošto je grana požara najvažnija, sastavili smo i za nju zaseban pregled rentabiliteta:

	1932	1933	1934	1935
Bruto-premije	14.139	13.451	13.177	12.217
Neto-premije	5.889	5.769	5.809	5.383
Neto-pr. u % ukupnih	41,7%	42,9%	44,0%	44,0%
Bruto-štete	7.215	6.278	5.238	5.104
Neto-štete	3.186	2.793	2.147	2.204
Neto-št. u % ukupnih	44,2%	44,3%	41,3%	43,2%
N.-štete u % n.-premija	54,0%	48,9%	37,0%	40,9%

Neto-štete u procentima od neto-premija u 1935 iznose 40,9% prema 37,0% u prethodnoj godini. To je izazvano prvenstveno opadanjem prihoda od premija, sa 5,81 miliona u 1934 godini na 5,38 miliona u 1935. Nešto su porasle i štete koje snosi »Jugoslavija«. Situacija je za »Jugoslaviju« ipak još uvek znatno povoljnija nego u 1932 ili 1933 godini, kada su neto-štete u % od neto-premija iznosile 54,0 odnosno 48,9.

Kod reosiguranja u odeljenju požara vidimo da su u 1935 neto-premije u procentima od ukupnih ostale nepromenjene sa 44,0, a neto-štete u procentima od ukupnih su porasle sa 41,3 na 43,2%. To znači da je »Jugoslavija«, uprkos padu prihoda od neto-premija i porastu šteta koje je sama snosila, imala još uvek malu uštedu na štetama.

Za poslednjih 10 godina osigurane glavnice u odeljenju života ovako su se kretale (u milionima dinara):

1926	160,4	1931	229,0
1927	172,5	1932	227,0
1928	186,9	1933	218,0
1929	200,0	1934	213,0
1930	217,3	1935	220,0

Do 1931 godine osigurane glavnice stalno rastu; u toku sledeće tri godine zbog privredne krize dolazi do pada. Najzad u 1935 osigurane glavnice opet rastu i krajem te godine iznose 220 miliona dinara. Prosečna osigurana suma na jedan život u srazmeri ukupnog osiguranog kapitala iznosi 36 hiljada dinara.

Uporedo sa porastom ukupnog osiguranog kapitala u 1935 su porasle i naplaćene premije u osiguranju života: kako bruto tako i neto.

Osiguranje života

God.	Bruto-premije u hiljadama dinara	Neto-premije	Neto-premije u % ukupnih
1930	10.895	4.796	44.0
1931	11.454	5.097	44.7
1932	10.493	6.506	61.9
1933	9.875	4.671	47.3
1934	9.195	4.349	47.2
1935	9.916	4.564	46.0

	Bruto-štete	Neto-štete	Neto-štete	Neto-štete
		u % ukupnih	u % n.-prem.	
1930	2.717	1.256	46.5	26.1
1931	3.762	1.720	45.7	33.7
1932	5.107	1.973	38.7	30.3
1933	5.146	2.393	46.9	50.9
1934	5.615	2.600	46.4	60.4
1935	5.194	2.418	46.5	53.0

Ukupne premije života su porasle sa 9,19 na 9,91 miliona. Od toga je »Jugoslavija« zadržala za sebe 4,56 miliona prema 4,34 miliona u prethodnoj godini, odnosno 46,0% u 1935 prema 47,2% u 1934 godini. Nasuprot znatnom porastu prihoda od premija, ukupni iznos isplaćenih šteta u osiguranju života je pao sa 5,61 na 5,19 miliona dinara. Skoro u istoj meri su smanjene i štete koje snosi sama »Jugoslavija«, tako da su neto-štete u % od ukupnih ostale gotovo nepromenjene sa 46,5%. Inače, zbog povećanja produkcije opet se popravio i odnos neto-šteta prema neto-premijama. Pada u oči da su neto-štete u % neto-premija u 1935 dva puta veće nego u 1930, a u 1934 dva puta veće nego u 1932. To dolazi otuda što su u toku poslednje tri godine, zbog privredne krize, i otkupi polisa bili znatno veći nego ranijih godina. U 1935 otkupi su ipak manji nego u prethodnoj godini.

Račun izravnjanja

Aktiva	1932	1933	1934	1935
	u hiljadama dinara			
Gotovina	991	405	1.068	311
Kod novčanih zavoda	17.764	20.858	22.089	21.958
Nepokretnosti	22.945	22.998	22.998	22.998
Hartije od vrednosti	1.086	926	1.082	1.263
Zajmovi na pol. života	9.619	10.443	10.721	12.626
Hipotekarni	15.309	15.727	18.843	22.515
Tek. račun filijala	9.177	9.909	8.845	9.460
Tek. rač. novč. zavoda	3.932	3.573	5.158	3.046
Inkasanti	1.171	654	—	—
Depoziti	580	1.024	1.657	1.927
Aktivne rez. premije	376	405	417	361
Nameštaj i pribor	282	300	270	257
Kaucije	1.656	2.085	665	665
Razna aktiva	460	910	76	132
Pasiva				
Glavnica	3.000	3.000	3.000	3.000
Fondovi	1.963	2.300	2.813	3.444
Penzioni fond	750	1.000	1.250	1.500
Rezervna prem. života	62.772	66.610	70.535	76.449
Prenosne premije elem.	2.866	2.745	2.801	2.625
Rezervisane štete	3.298	2.786	3.040	2.721
Tekući računi	8.263	9.197	6.871	4.494
Vatrogasni prinos	228	234	576	—
Tantijema	364	371	355	490
Razna pasiva	117	205	732	761
Polagači kaucija	—	—	665	665
Dobit za podelu	967	1.095	1.254	1.371
Zbir bilansa	85.350	90.215	93.892	97.520
Dividenda	600	600	600	600

Zbir bilansa je opet porastao u 1935 na 97,5 miliona prema 93,89 u 1934 god. Najveća pozicija u pasivi je rezervna premija života, koja je prošle godine porasla za skoro 6 miliona, tako da je dostigla rekordnu visinu od 76,4 miliona dinara. Ovde moramo napomenuti da je rezervna premija života u 1931 godini iznosila samo 57,2 miliona, dakle 19 miliona manje nego prošle godine, iako je u ono vreme ukupni osigurani kapital u odeljenju života bio za 9 miliona veći od današnjeg.

Prenosne premije elementara su smanjene za oko 200 hiljada, a rezervisane štete za 300 hiljada dinara. I pasivni tekući računi su pali za 2,38 miliona, sa 6,78 na 4,49 miliona dinara. U ovoj poziciji su knjižena uglavnom samo potraživanja domaćih i stranih osiguravajućih društava. Inače, osim rezervisanih šteta i premijskih rezervi, »Jugoslavija« uopšte nema ni poverilaca ni tuđih sredstava. Struktura garantnog kapitala »Jugoslavije« ovako izgleda (u milionima dinara):

	1932	1933	1934	1935
Glavnica i sopst. fondovi	4,96	5,30	5,81	6,44
Rezervna premija života	62,77	66,61	70,53	76,45
Prenosne prem. i rez. št.	6,16	5,53	5,84	5,35
Ukupno:	73,89	77,44	82,18	88,24

Garantna sredstva u 1935 iznose 88,24 miliona, a sva ostala pasiva, uračunavši tu i čisti dobitak, 9,28 miliona. Ovaj kapital je plasiran na sledeći način: potraživanje od novčanih zavoda iznosi 22 miliona. Zajmovi na polise života i hipotekarni porasli su sa 29,56 na 35,14 miliona. Nepokretnosti su ostale nepromenjene sa 23 miliona. Relativno je neznatan portfelj hartija od vrednosti (1,26 miliona). Tekući račun filijala iznosi 9,46 miliona, a sva ostala aktiva (tekući novčanih zavoda, depoziti, aktivne rezervne premije, nameštaj i kaucije) 6,39 miliona. Kao što se vidi, raspoloživa sredstva su plasirana na način koji pruža optimalnu bezbednost.

Sa prenosom iz 1934 god. od 404,4 hiljade ukupna čista dobit u 1935 godini iznosi 2 miliona 401 hiljadu; od toga je zarada na kursnoj razlici hartija od vrednosti od 176 hiljada dotirana neposredno u fond za kursnu razliku, a ostatak od 2 miliona 225 hiljada ovako je podeljen: 600 hiljada nepromenjeno kao i ranijih godina na ime 20% dividende; 364 hiljade rezervnim fondovima; 490 hiljada za tantijemu; 250 hiljada penzionom fondu; 300 hiljada za otpis sumnjivih potraživanja, a ostatak od 221,5 hiljada prenet je na novi račun.

»Jugoslavija« ima, pored centrale u Beogradu, i filijale u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Osijeku, Novom Sadu, Petrogradu, Sarajevu i Splitu.

U upravnom odboru su g. g.: Mih. P. Jovanović, predsednik; Drag. D. Pečić, d-r Ferdinand Gramberg, Radiša Nikolić, Robert Vilhajm, Milan Rihter, Ernest Grinvald, d-r Ivo Tartalja, Franjo Medić, Dim. J. Živadinović, Dim. J. Mijalković, članovi. U nadzornom odboru su g. g.: Milutin Stanojlović, Jevrem Lazić, Albert S. Farki, Jovo Krsmanović i Uroš Milojević. Generalni direktor je g. Dim. J. Mijalković.

VRAČARSKA ZADRUGA A. D., BEOGRAD

Našim čitaocima je poznato da se Vračarska zadruga nalazi pod moratorijalnom zaštitom, iako bi ona i bez toga mogla da sredi svoje prilike.

Bilansi Vračarske zadruge za nekoliko poslednjih godina pokazuju samo neznatne promene. Ukoliko ih i ima, one su posledica činjenice, da je Vračarska zadruga rigorozno pročistila svoj bilans.

Račun izravnanja

Aktiva	1932 1933 1934 1935			
	u hiljadama dinara			
Blagajna	1.407	691	797	821
Menice	14.064	13.684	8.480	7.454
Zemljor. eskont	—	—	2.479	1.739
Tekući računi	20.751	19.629	10.278	11.040
Privremeni računi	2.168	1.219	969	486
Obr. nenapl. kamate	—	—	—	621
Hartije od vrednosti	10.950	10.836	10.680	11.206
Nepokretna imanja	19.985	20.472	18.670	18.670
Pokretnosti	239	132	119	88
Hotel »Srpski Kralj«	—	—	5.679	4.961
Razna aktiva	365	1.050	1.364	545
Pasiva				
Glavnica	20.000	20.000	20.000	20.000
Fondovi	3.780	3.859	12	1.066
Ulozi	35.122	32.624	29.121	27.285
Poverioci i reeskont	9.434	9.012	8.656	8.409
Privremeni računi	1.594	1.009	294	139
Razna pasiva	437	1.209	1.351	655
Dobit	38	—	80	75
Ostave, gar. itd.	76.011	75.463	67.806	68.425
Zbir bilansa	145.940	143.177	127.321	126.056
Obrtni kapital	69.929	67.714	59.515	57.631

Ako u analizi bilansa Vračarske zadruge pođemo od zbira jedne bilansne strane, videćemo da je ona upravo u 1932 godini dostigla vrhunac razvića. Naime, zbir bilansa se ovako kretao (u milionima dinara):

	1929	1933	1934	1935
	139,5	143,1	127,3	126,0
	130,1	1934	127,3	126,0
	142,4	1935	126,0	—
	145,9	—	—	—

Obrtni kapital bančin smanjen je sa 69,9 miliona u 1932 na 57,6 miliona krajem 1935. Smanjenje u toku 1935 iznosi per saldo samo 1,88 miliona. Struktura pasive je veoma povoljna i iznad onoga što se kod novčanih zavoda smatra kao normalno. Glavnica iznosi 20 miliona, fondovi preko jedan milion dinara, a obaveze 36,5 miliona. Dakle, sopstvena sredstva prema tuđima stoje po prilici kao 4 prema 7.

Bila bi preterana tvrdnja da je Vračarska zadruge prebrodila najteže razdoblje bankarske krize bez žrtava. Prva žrtva koja je nametnuta akcionarima je u tome što su u toku poslednje 4 godine ostali bez dividende; međutim, u 1931 godini oni su primili 10%, a ranijih godina po 15%. Zatim, bančini fondovi koji su 1930 iznosili 5,53 miliona dinara stalno padaju, da bi se u 1934 skoro istopili. U 1935 oni se povećavaju sa 12 hiljada na 1 milion 66 hiljada dinara. Postoje tri fonda: stalni rezervni (27 hiljada), za otpis sumnjivih potraživanja (621 hiljada) i fond kursne razlike (418 hiljada dinara).

Ulozi pretstavljaju najveću poziciju u pasivi. Krajem prošle godine oni iznose 27,28 miliona prema 35,12 miliona u 1932. Vidi se, dakle, da je Vračarska zadruge, uprkos zaštiti, isplatila svojim ulagačima oko 8 miliona dinara. U istom razdoblju poverioci su pali za 1 milion dinara, sa 9,4 na 8,4 miliona, a pasivni privremeni računi za skoro 1,5 milion dinara. Smanjenje svih obaveza od 1932 do kraja 1935 iznosi 10,1 miliona. Na ime starih obaveza isplaćeno je u stvari znatno više, jer je u međuvremenu bilo i novih uloga.

Najvažniji deo aktive su nepokretna imanja, koja su u toku poslednje dve godine iskazana sa 18,67 miliona. Na drugom mestu se nalaze hartije od vrednosti sa 11,2 miliona dinara. U ovome portfelju najvažnije su dve grupe prvoklasnih industrijskih papira, i to akcije Pivare Vajfert i one Prvog akcionarskog mlina u Beogradu. U svom poslednjem izveštaju Uprava napominje da su poslovi u svima zadruGINIM preduzećima tekli normalno i sa povoljnim rezultatom.

Kao što je poznato, Zadruga ima i svoj hotel, prvi u Beogradu — hotel »Srpski Kralj«, čiji se obrtni kapital u toku poslednje dve godine zasebno bilansira, sa 5,67 miliona u 1934 i 4,96 miliona u 1935 godini.

Menični zajmovi svedeni su poslednje četiri godine od 14,06 na 7,45 miliona, dakle skoro na polovinu. Smanjenje u prošloj godini iznosi 1 milion dinara, a delom je izazvano pretvaranjem eskontnih kredita u kredite po tekućem računu sa hipotekarnim obezbeđenjem. U vezi s tim, u 1935 su porasli aktivni tekući računi sa 10,27 na 11,04 miliona dinara. Zemljoradničke menice su pretprošle godine izdvojene i sada se zasebno bilansiraju. U 1935 one su pale sa 2,47 na 1,73 miliona dinara, uglavnom otpisom. U aktivu je uneta i jedna nova pozicija u iznosu od 621 hiljada dinara, i to »Dužnici za obračunatu nenaplaćenu kamatu i troškove«. To je učinjeno zbog poreskih propisa. Ali, pošto je Uprava smatrala da nema verovatnoće da će se ovi troškovi i kamate stvarno naplatiti, obrazovan je u pasivi posebni fond za otpis u istom iznosu.

Račun gubitka i dobitka pokazuje da je Uprava učinila maksimalan napor radi normalizovanja prilika.

Račun gubitka i dobitka

Rashodi	1932 1933 1934 1935			
	u hiljadama dinara			
Kamate	3.390	3.292	1.674	1.277
Plate	527	437	385	365
Troškovi	919	808	627	639
Otpisi	802	635	1.130	2.048
Dotacije fondovima	—	—	—	634
Dobit	38	—	80	75
Prihodi				
Prenos dobiti	—	38	—	80
Kamata	3.897	3.971	2.571	2.250
Obr. nenapl. kta	—	—	—	621
Nepokretnosti	749	870	763	699
Hartije od vrednosti	295	185	134	103
Napl. otp. potraživanja	43	107	3	10
Razni prihodi	691	—	426	1.274
Zbir prihoda ili rashoda	5.676	5.172	3.897	5.038

U 1935 porasli su jedino razni prihodi sa 426 hiljada na 1 milion 274 hiljade. Sve ostale vrste prihoda su manje na odnosu na prethodnu godinu. Aktivna kamata je smanjena sa 2,57 na 2,25 miliona. Ali, kada bi se uzela u obzir i obračunata nenaplaćena kamata, koja je takođe uneta među prihode, videlo bi se da je ukupna aktivna kamata stvarno porasla.

Pasivna kamata je pala sa 1,67 na 1,27 miliona. Plate i troškovi ostali su skoro nepromenjeni, pošto su već ranijih godina najrigoroznije reducirani. Od 1931 do 1934 smanjenje je iznelo preko 60%. To se moglo izvesti samo uz najveće napore i zaslužuje svu pohvalu. Otpisi koji su knjiženi preko računa rashoda iznose 2,04 miliona prema 1,13 u 1934 godini.

Ukupni višak prihoda nad rashodima iznosio je 2 miliona 931 hiljadu. Od ove sume upotrebjeno je 2 miliona 38,6 hiljada za otpis sumnjivih potraživanja; 794,4 hiljade za otpis od inventara u Zadruginom hotelu »Srpski Kralj«; 9,7 hiljada za otpis nameštaja; 13,2 hiljada je dotirano stalnom rezervnom fondu, a ostatak od 75,2 hiljada prenet je na novi račun. Pored toga je postignuta zarada od 406 hiljada na kursnoj razlici, ali ona nije uzeta u račun dobitka, već je knjižena neposredno u korist fonda kursne razlike.

U upravi su g. g.: Kosta J. Protić, predsednik; Jovan St. Veljković, Vladimir R. Godevac, Toma Cincar-Janković, Božidar Vlajić, Miloš V. Ilić, d-r Čedomir Đurđević i Stojan J. Veličković, članovi. U nadzornom odboru su g. g.: Arsenije Fotirić, Aleksandar Nikolajević, Dušan Ristić, Jovan Godevac i Vojislav J. Veljković.

ПАНЧЕВАЧКА ПУЧКА БАНКА, ПАНЧЕВО

Панчевачка пучка банка спада у ред наших већих новчаних завода. Она је највећа кредитна установа Доњег Баната и једина велика депозитна банка овог раније богатог житарског подручја. Разуме се да је пад цена аграрних производа морао имати одјека и на њен рад. Али сама аграрна криза могла би и да се савлада, да се нису поред тога јавиле нове тешкоће, које су изазвале панику улагача и безобзирно подизање улога код свих наших акционарских новчаних завода, па и код Панчевачке пучке банке.

Нашим је читаоцима познато да је у вези с тим и она била принуђена да затражи заштиту почетком 1933 године. У смислу нове Уредбе о заштити новчаних завода и њихових веровника од 23 новембра 1934 Банци је, пошто је на основу њеног пречишћеног биланса утврђена велика активност завода, решењем Министарства трговине и индустрије од 28 јануара 1935 одобрено одлагање плаћања на шест година. Њој је истовремено одобрено да у циљу штедње спроведе фузију са својим афилијацијама: Модошком штедионицом у Јаша Томићу, Штедионицом и кредитном заједницом д. д. у Шупљаји и Првом Сечањском штедионицом у Сечању. У току 1935 те су фузије извршене, а пословна стања поменутих афилијација предата су новоотвореној филијали Панчевачке пучке банке у Јаша Томићу. Укинута су филијале у Бан. Карловцу и Ковачици. Панчевачка пучка банка има сада поред централе у Панчеву, филијале у Алибунару, Дебељачи, Јаша Томићу и Ковину.

У извештају за прошлу годину управа банчина напомиње, да се банчина „стара“ пословна стања постепено снижавају, делом услед отплате, а делом услед компенза-

ција са уложним књижицама. Интересантна је и примедба банчине управе „да земљорадници већ мање верују демагошким обећањима у погледу отписа дугова, те се све чешће враћају уредном регулисању својих обавеза“. И остали банчини „стари“ дужници регулисавали су своје обавезе у задовољавајућој мери.

Упоредо са ликвидацијом „старог“ пословања, постепено се изграђују и нови послови. Као што се види из следеће таблице, поверење улагача опет расте.

Ново пословање	1934	1935
Актива	у хиљ. динара	
Менице	821	1.393
Дужници	1.064	3.177
Пасива		
Улози на књижице	840	2.477
Улози по текућем рачуну	3.602	4.489

„Нови“ улози на књижице су утростручени, а они по текућем рачуну су порасли са 3,60 на 4,49 милиона динара. Камата на нове улоге износи 3,5 до 5%, према отказним роковима. Нови улози се пласирају само у потпуно сигурне и краткорочне зајмове, а знатан део се задржава као благајничка готовина. Есконт је порастао са 821 хиљаде на 1,39 милион. Износ „нових“ кредита креће се још у скромним границама. Међутим, на основу релативно великог пораста нових улога у току 1935 може се закључити да ће Панчевачка пучка банка у току 1936 бити у стању да много издасније помаже локалну привреду новим кредитима.

Кретање „старих“ улога и дужника, као и целокупно пословање Панчевачке пучке банке најбоље се види из следеће таблице, у којој смо упоредили главне билансне позиције за последњих 8 година.

Биланси Панчевачке пучке банке за последњих 8 година

— у хиљадама динара —

Год.	Активна						Пасива							
	Готовина	Менице	Дужници	Вредн. папири	Непокр.	Разна актива	Главница	Фондови	Улози	Повериоци	Реесконт	Разна пасива	Чиста дубит	Збир биланса
1928	12.414	53.850	59.381	4.243	3.402	3.140	10.000	5.060	102.795	7.496	7.557	1.446	2.076	136.430
1929	15.537	60.750	62.552	4.339	3.402	171	10.000	5.188	113.428	6.654	7.309	1.761	2.412	146.752
1930	16.611	70.213	51.832	6.111	3.402	159	10.000	5.349	121.806	456	6.857	1.686	2.411	148.612
1931	10.704	65.701	51.367	5.774	3.647	256	10.000	5.309	110.372	690	8.420	1.665	1.490	137.988
1932	4.469	51.108	44.531	6.234	6.640	324	10.000	5.376	87.478	426	8.488	1.237	301	113.307
1933	6.210	41.135	44.410	5.260	6.640	234	10.000	5.399	78.643	200	8.624	723	301	103.890
1934	8.287	41.452	38.610	5.178	5.563	2.874	10.000	4.431	74.177	7	8.463	3.781	1.104	101.964
1935	7.654	49.599	30.605	3.707	5.963	4.139	10.000	6.658	72.273	10	7.797	3.725	1.204	101.667

Максимални пословни волумен показује Банка крајем 1930 године, са 148,6 милиона. Тада су били и улози највећи са 121,8 милиона динара. Од почетка паничног подизања улога код нас до краја 1933 године банка је својим улагачима исплатила огроман износ од 43,2 милиона динара. „Повериоци“ су били увек сразмерно незнатни. Кроз цело то време реесконтни кредит, којим се Панчевачка пучка банка користила, остао је у главном непромењен, односно био је само за око 1 милион већи него у 1928 години, у време пуног просперитета. То значи да је Банка сопственом снагом морала да издржи целокупан терет панике улагача.

Напори око ликвидације активних послова морали су бити огромни, јер се добар део активе састојао у селачким обавезама. Од 1930 до краја 1933 менице су пале са 70 на 41 милион, дужници са 51 на 44 милиона, а готовина са 16 на 6 милиона. Промене код осталих позиција биле су сасвим незнатне.

У 1935 години менични портфељ износи 49,6 милиона према 41,45 милиона крајем претходне године. Дакле, он је повећан за 8,14 милиона динара. Како на пораст „нових“ меница отпада само 570 хиљада, излази да су „старе“ менице порасле за преко 7,5 милиона. То је изазвано преузимањем стања афилијација са којима се Панчевачка банка, као што је споменуто, фузионисала. У вези с тим редуциран је и банчин портфељ хартија од вредности са 5,17 на 3,7 милиона. Дужници су смањени са 38,6 на 30,6 мил. динара. Како су „нови“ дужници порасли за 2,1 милиона, излази да су „стари“ дужници пали са 37,5 на 27,4 милиона динара. Дакле, отплате „старих“ дужника биле су знатне.

Благодарети томе Банка је могла да ослободи од сваког ограничења улога по књижицама до 1.500 динара и улоге по текућем рачуну до 10 хиљада, а осталим улагачима до 10 односно до 100 хиљада стављене су на расположење камате и умерене отплате.

Према подацима из горње таблице улози су смањени за непуну 2 милиона. Међутим, смањење старих улога је знатно веће. Крајем 1934 сви улози су износили 74,17 милиона. Од тога је отпадало на „старе“ по књижицама 59,70 милиона, на „старе“ по текућем рачуну 10,03 милиона, а на „нове“ улоге 4,44 милиона. У току 1935 путем поменутих фузија стари улози по књижицама су порасли за 4,7 милиона. Крајем 1935 они износе 56,48 милиона. То значи да су „стари“ улози по књижицама смањени за скоро 8 милиона. Крајем 1935 сви улози износе 72,27 милиона. Од тога су „стари“ по књижицама 56,48 милиона, „стари“ по текућем рачуну 8,82 милиона, а „нови“ улози 6,97 милиона. Банка је у 1935 смањила и свој реесконт за око 700 хиљада, а банчини фондови су порасли за 2,2 милиона, тако да укупна сопствена средства без чистог добитка износе 16,65 милиона.

Укупни банчини приходи у 1935, урачунавши пренос добити из 1934 од 550 хиљада и ненаплаћене камате по земљорадничким дуговима од 1,20 милиона, износе 6 милиона 904 хиљада. Код расхода примећује се најригорознија штедња. Пасивне камате су 1,97 милиона, трошкови 2,05 милиона, а остали расходи и отписи 244 хиљаде. Од остатка дотирано је банчиним фондовима 1 милион 436 хиљада, а чисти добитак је исказан са 1 милион 204 хиљаде динара према 1 милион 104 хиљаде у претходној години.

Иако би исказани чисти добитак омогућио исплату умерене дивиденде, која одговара данашњим приликама, Банка је с обзиром на мораторијум од тога одустала. Чисти добитак од 1 милион 204 хиљ. дин. овако је подељен: 250 хиљ. нарочитом дивидендном фонду (у 1934 години 350 хиљ.); 245 хиљ. се дотира општем резервном фонду; 150 хиљ. пензионим фонду, а 558,48 хиљ. се преноси на нови рачун.

У управи Панчевачке пучке банке налазе се г. г.: д-р Рудолф Витигшлагер, претседник; Херман Грамберг, потпретседник; Мартин Фогенбергер, Лудвиг Витман, Артур Фрајнд, Фрањо Амон, Адам Ланг, д-р Хуго Ленард и Ото Вајферт, чланови. У надзорном одбору су г. г.: Федор Драгојлов, Јосиф Жанел, А. Парчетић и Јулиус Шмит. Главни директор је г. Вилим Вајс.

„КАШТЕЛ“, ТВОРНИЦА КЕМИЈСКО-ФАРМАЦЕУТСКИХ ПРОИЗВОДА Д. Д., ЗАГРЕБ

Наша индустрија кемијско-фармацеутских препарата је сразмерно врло млада па није никакво чудо да се морала борити са конкуренцијом фабрика из иностранства. Како се производи појединих наших фабрика могу по квалитету потпуно да мере с одговарајућим препаратима највећих страних фабрика, а по цени су јевтинији, ми смо данас и на пољу кемијско-фармацеутске производње далеко независнији од иностранства, него што смо то били пре опште привредне кризе. Конкуренција страних фабрика ипак није престала јер знатан број потрошача, без икаквог оправданог разлога, даје још увек предност страним продукцима. С друге стране примећује се већ и утакмица међу домаћим предузећима, чији је број у току прошле године износио 15. Разуме се да је у вези с тим морало да дође до извесног пада цена и смањења рентабилитета пословања.

Са страном и домаћом конкуренцијом морао се борити и „Каштел“, који заузима једно од најважнијих места

у нашој кемијско-фармацеутској индустрији. Ради избегавања губитака које би могла да изазове појачана утакмица, „Каштел“ је одлучио да прошири и још више усаврши свој рад. Основано је препаративно одељење у којем ће се израђивати самостални знанствени препарати и сировине за исте. Сматрамо да ће фабрика тиме знатно учврстити свој положај на тржишту, а пут којим је пошла је и с национално-економског гледишта похвалан, јер ће нам обезбедити још већу независност од иностранства. Шта више, оправдана је нада да ће „Каштел“ с временом моћи да продаје своје знанствене препарате и у иностранству.

Биланси за последње 4 године овако изгледају:

Актива	1932	1933	1934	1935
	у хиљадама динара			
Благајна	34	25	53	58
Фабрика	3.280	3.457	2.779	2.814
Инвентар	117	117	117	119
Залихе робе	1.471	1.246	1.107	1.207
Одељење гуме	510	510	—	—
Ефекти	15	—	32	123
Дужници	1.175	1.066	2.103	2.100
Губитак	287	235	95	—
Пасива				
Главница	2.000	2.000	2.000	3000
Амортизациони фонд	—	—	—	477
Повериоци	3.596	3.495	3.162	2.646
Акцепти	1.100	900	900	200
Добитак	—	(52)	(40)	98
Збир биланса	6.857	6.701	6.405	6.441

У октобру 1935 главница је повишена на 4 милиона, али крајем те године износи само 3 милиона пошто је одмах отписано 52%, односно 1 милион динара. Од тога је употребљено 100 хиљада за отпис губитака из ранијих година, а 900 хиљада за отпис губитака који је настао продајом дворца у Карловцу, у којем је у прво време била уређена творница. Благодаречи повишењу главнице и елиминасању губитака и акцепти су смањени са 900 на 200 хиљада а повериоци са 3,16 на 2,64 милиона динара.

Упркос поменутој продаји дворца у Карловцу позиција „фабрика“, у коју су ушле некретније и фабрички уређаји, је порасла са 2,78 на 2,81 милиона. Наиме „Каштел“ је од своје афилијације твртке „Рис“ творнице гумене робе д.д. откупио за 780 хиљада некретнине које су јој у своје време уз исту цену продате. За 150 хиљада је добивен натраг и један део фабричког уређаја, који ће „Каштелу“ требати ради извршења новог производног плана.

Дужници су остали готово непромењени а залихе робе су повећане за 100 хиљада динара, са 1,1 на 1,2 милиона. Ефекти су такође порасли са 32 на 123 хиљаде. То су првенствено акције твртке Рис д.д.

У 1935 промет „Каштела“ састојао се углавном из продаје сопствених производа и препродаје сировина. Да би се смањила куповна цена и појевтинила сопствена производња сировине су куповане у већим количинама, тако да се један део могао препродати. Комисиони послови су делимично напуштени. Прошле године пословање је било активно. Добитак износи 193 хиљаде. Како је од тога употребљено 95 хиљада за покриће губитка из ранијих година, чисти добитак исказан је коначно са 98 хиљада динара. Ни за 1935 годину није подељена дивиденда већ се чисти добитак преноси на нови рачун